

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; Prof. Dr S. Greijdanus, Kampen; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jaspersse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds J. Smelik, Apeldoorn; Dr H. Smilde, Groningen; D. Stroo, Bussum; Prof. Dr C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Postrekening No. 466040. — Telefoon 2424. BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES. Ingevolge papieraanwinst B.P.P. no. 3266 verschijnt deze uitgave wekelijks en is de omvang van dit nummer 8 pag., form. 30 x 41 1/2 cm.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Bezwaarden over en onder de synodocratie, 32. — Uit de Schrift: Zie, dagen komen (Jer. 30:3; 31:27, 31, 38). Op en om 't kerkplein: De kerk als organisme en de kerk als instituut. — Kerkelijk leven: Calvin over het dogma aangaande de wedergeboorte der kinderen; Dr Greydanus-nummer; De kerkeraad in actie; Prof. Dr H. H. Kuyper's houding tijdens den oorlog; Candidaatsexamen; Een blijk van broederlijke liefde in den vorm van een dagvaarding; Prov. Diaconie Conferentie Gelderland en Overijssel. — Opv. en Onderwijs: De christelijke school in dezen tijd, 1. — Boekbespreking. — Groninger Brieven. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

BEZWAARDEN OVER en onder de synodocratie. 32

De „draai“ van Dr Schippers.

In het jaar 1944 — zoo zagen we drie weken geleden — vielen de groote beslissingen in de Gereformeerde Kerken. De „leer“ werd toen met de grootst mogelijke duidelijkheid vastgesteld en met de grootst mogelijke kracht bindend verklaard.

Het sprak toen vanzelf; het was immers eenvoudig het vervullen van een opdracht des Heeren, dat ieder kerklid daartegenover een duidelijke en voor God verantwoorde positie moest innemen. En dat degenen, die zich publiek voor de synodale uitspraken hadden laten hooren en speciaal zij, die daartegen bezwaarschriften hadden opgesteld en ingediend, ook weer publiek rekenschap van hun gevoelen moesten afleggen.

We willen daarom trent — blijvend binnen den kring der beoefenaren van de Wijsbegeerte der Wetsidee — een en ander vertellen.

En we zullen dat doende allereerst onze aandacht wijden aan dr Schippers. Was hij niet een van het bekende vijftal, dat een bezwaarschrift tegen de leeruitspraken had ingediend?

Inderdaad — dr Schippers heeft zich na de groote beslissingen van 1944 uitgesproken, duidelijk en publiek.

In Augustus van dat jaar had hij als laatste acte van een langdurig en consequent verzet tegen wat de Synodes in de kerken wenschten in te voeren, de „Acte van Vrijmaking“ bij zijn kerkeraad ingediend. Dat was een besliste en duidelijke daad.

En deze zijn daad had te grooter betekenis, omdat hij alléén en in het werkverband van den Amersfoortschen kring, de gansche kwestie met al haar achtergronden en aspecten grondig had bestudeerd. Nadat hij evenwel zóó gesproken had, kwam plotseling een geweldige kentering, we kunnen wel zeggen: een radicale verandering, een algeheele ommekeer in zijn houding.

In het begin van September verscheen namelijk plotseling een „verklaring“ van hem — ze was mede-ondertekend door ds Bouwmeester — in de pers, waarin hij de mededeeling deed, dat hij zijn ondertekening van genoemde Acte terugnam. En deze mededeeling kwam als eind van een uiteenzetting, waarin hij van zijn totale ommekeer ten aanzien van de leeruitspraken rekenschap aflegde.

Het spreekt van zelf, dat dit stuk van groote betekenis moet worden geacht. Het is immers geen kleinigheid als een man van de kerkelijke en de theologische statuut van dr Schippers ten aanzien van een kwestie waarmee hij zich zoo lang en zoo intensief had bezig gehouden zoo plotseling en zoo radicaal van standpunt verandert.

Wat was dan wel geschied?

Niets minder dan dit, dat dr Schippers tot het inzicht was gekomen, dat hij de verklaring van 1942, en die van 1905, zooals deze door de synodes van 1942/43 was geïnterpreteerd; de verklaring, dat we de kinderen der geloovigen voor wedergeboren — dus voor kinderen, die reeds wedergeboren zijn, voor kinderen in welke de wedergeboorte reeds een feit is geworden — NOOIT GOED HAD BEGREPEN!

Dr Schippers had evenals bovelen die verklaring steeds gelezen zooals ze daar staat: zoo namelijk, dat we de kinderen der geloovigen moeten houden voor kinderen, die reeds „een nieuw hart“ hebben! „Wedergeboren“ — schoolkinderen weten dat — is immers een verleden deelwoord, dat aangeeft, dat de daarin genoemde werking reeds is geschied, reeds een feit is. En daarvan uitgaande had hij — weer net als zoo heel velen — gezegd: er is in die verklaring van 1905, zooals de synodes van 1942 en '43 haar lezen, een tegenstrijdigheid! Want in den „kop“ daarvan wordt gezegd, dat de Heere wil, dat we alle kinderen van de kerk voor reeds-wedergeboren-kinderen moeten houden: allemaal en ook een ieder afzonderlijk — maar in den „staart“ wordt verzekerd, dat de Heere er ons niets, volstrekt niets, van vertelt, wanneer Hij die kinderen wederbaart! En, nietwaar: dat klopt niet met elkaar. Als de Heere zegt: ik verzwijk volstrekt wanneer ik de kinderen van de geloovigen wederbaar — en de Heere verzwijgt bovendien óók nog volstrekt welke kinderen Hij eventueel zal wederbaren — dan kan de Heere ons toch niet bevelen, dat we ze nu beslist allemaal voor echt wedergeboren kinderen moeten houden. En als de Heere dat niet beveelt, dan is het toch zeker hoogmoed als we ze nu toch maar voor wedergeboren aanzien?

Zie, zoo dacht dr Schippers en heel velen met hem.

Maar zie, nu was dr Schippers tot het inzicht gekomen, dat hij deze woorden nooit goed had begrepen!

Onder leiding van ds Bouwmeester was hem eindelijk het voor hem zoo lang verborgen gebleven geheim van deze — in onze onnoozelheid zouden we zeggen: zoo heel simpele — woorden ontsluit!

Wat hem dan als een geheel nieuw licht in de ziel was gevallen?

Men hoore:

„De woorden „krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren“ — aldus dr Schippers en zijn paedagoog in dezen, ds Bouwmeester — spreken niet van een menselijke onderstelling, welke men gevonden heeft door logische redeneering en uitbouw van dogmatische stellingen waardoor men tot een groote waarschijnlijkheid van de wedergeboorte vóór den Doop van kinderen des Verbonds kan komen, maar willen er op wijzen, dat Gods heilsbelofte, met het daaraan verbonden bevel tot oefening van de verbondsgemeenschap in het sacrament, zoo vast en trouw en zoo rijk van inhoud is, dat wij, haar geloovig aanvaardende, de kleine kinderen der geloovigen moeten houden voor wedergeboren.“

En omdat de zaken zóó staan — aldus dr Schippers en ds Bouwmeester — moeten we nu zeggen, „dat de formule „krachtens de belofte Gods te houden voor wedergeboren“ niet anders dan een bejegening is, welke over het tijdstip der wedergeboorte geen uitspraak doet, maar ons eenerzijds zegt, dat wij het zaad des verbonds, als erfgenaam van de belofte der Goddelijke genade, hebben te houden voor wedergeboren, doch anderzijds ons ook noopt om bij de bediening der verzoening ten volle rekening te houden met wat de Schrift ons leert aangaande de bediening des ver-

bonds en over het verborgen zijn van wijze en tijd der wederbaring.“¹⁾

Zie, in deze woorden is vervat het nieuwe inzicht van dr Schippers, dat hij, onder de leiding van ds Bouwmeester, van het houden voor wedergeboren mocht gewinnen.

Voor dat we de ommeswaai van dr Schippers op grond van deze nieuw verworven wijsheid nader bezien, willen we eerst een paar opmerkingen maken over deze op boven aangegeven wijze in elkaar gezette en den volke bekend gemaakte constructie.

En we wijzen er dan allereerst op, dat die laatste zin toch wel heel akelig rammelt. Als men hem langzaam leest, kan zelfs een kind dat wel hooren.

De formule zegt immers volgens dr Schippers, in dit opzicht lezend, construeerend en poneerend onder curatele van ds Bouwmeester:

„e n e r z i j d s dat we de kinderen voor wedergeboren, dus voor kinderen, die reeds wedergeboren zijn, hebben te houden; „d o e h“

„a n d e r z i j d s, dat we dat toch ook weer niet moeten doen, omdat we er niets van af weten, wanneer de Heere de kinderen wederbaart.“

Dit is de eerste opmerking.

En de tweede wil ik geven in een prachtige en juiste vergelijking, welke iemand eens uitdacht om de gepastheid, waarheid en schoonheid van deze constructie te beproeven.²⁾

Dr Schippers — onder directie en in coöperatie van ds Bouwmeester, zegt:

We weten er feitelijk niets van wanneer de Heere de kinderen wederbaart en houden deze onze onkunde steeds voor oogen.

Maar uitgaande van het feit, dat Gods heilsbelofte, met het daaraan verbonden bevel tot oefening van de verbondsgemeenschap in het sacrament, zóó buitengewoon vast en trouw en zoo rijk van inhoud is, houden we, die belofte geloovig aanvaardende, de kleine kinderen voor reeds wedergeboren.

Welnu, zoo luidde de bedoelde vergelijking, stelt U zich eens een bruidegom voor, die op zijn trouwdag een gouden ring aan den rechter ringvinger van zijn vrouw schuift als zegel en onderpand van zijn trouwbelofte en die daarbij deze woorden zou spreken:

„De belofte, welke ik thans in Uw aller tegenwoordigheid aan mijn vrouw geef, deze belofte, met het daartoe behoorende en daaraan verbonden bevel tot oefening van de huwelijks-gemeenschap is zoo „vast“ en zoo „trouw“ en zoo „rijk“, dat elk van U die hier tegenwoordig is en van deze plechtige belofte-afliegging getuige werd, mijn vrouw van nu af moet „houden voor“ een aanstaande moeder, d.i. voor een reeds in verwachting zijnde, reeds ontvangen hebbende, moeder en dus aanstonds kleertjes dient te breien, cadeautjes te koopen, een verpleegster te bespreken.“

Stelt U zich vervolgens voor, dat deze zoo oreerende bruidegom zou merken, dat hij iets heel dwaas en indecens had gezegd en daarom en daarna zijn zeer vreemde woorden zou probeeren goed te maken met een nieuwe toespraak van dezen inhoud:

„Geachte aanwezigen: laat er geen misverstand tusschen U en mij ontstaan: ik bedoelde tóch eigenlijk niet datgene te zeggen wat ik in feite gezegd heb! U moet mijn woorden niet zoo precies en niet zoo „eng“ opvatten, dat ik werkelijk zou bedoeld hebben, dat het genoemde nieuwe leven in mijn vrouw in feite reeds verwekt zou zijn. Ik wilde U alleen maar vragen of U mijn jonge vrouw als een „in verwachting zijnde“ vrouw wilt BEJEGENEN! Het was mijn bedoeling U alleen maar te zeggen, dat de door mij aan-

¹⁾ Zie „De Heraut“ van 24 Sept. 1944.

²⁾ Deze iemand is Ds H. J. Schilder, men zie „Reformatie-stemmen“ 1e Jaargang No. 10 en 11, 4 en 18 Jan. 1945.

haar gegeven belofte zoo trouw, krachtig, rijk en veelomvattend is, dat de verwekking van kinderen, de verwekking en de ontvangenis van het nieuwe leven daarin reeds opgesloten is!

Kortom, ik wilde U er van doordringen, dat mijn opdracht om mijn vrouw voor een reeds „in verwachting zijnde” vrouw te houden, U

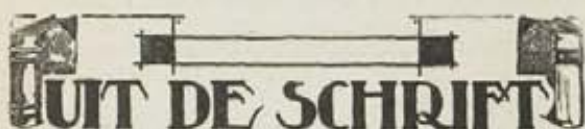
„EENERZIJDIG” zegt, dat U haar, als de draagster van de door mij afgelegde belofte, voor een zwangere vrouw dient te houden, doch U

„ANDERZIJDIG” moet nopen er mee rekening te houden, dat kinderen in een huwelijk ook veel later kunnen geboren worden en dat wij ten slotte volstrekt onwetend zijn ten opzichte van het tijdstip van de ontvangenis en de geboorte van de eerste en de volgende kinderen, ja, ook ten opzichte van de vraag of er wel ooit kinderen uit dat huwelijk zullen geboren worden en U dus toch nog maar niet aanstonds tot het breiden van truitjes, het koopen van cadeautjes en het roepen van een „zuster” moet overgaan.

Zie, als men deze rede eens bruidegoms goed op zich heeft laten inwerken en den diepen zin daarvan heeft gepeild en verstaan, dan heeft men óók de kern en de pit van de verklaring van dr Schippers, die bij de opstelling daarvan geïnstrueerd werd door ds Bouwmeester, ten volle doorzien!

Volgende week meer!

C. V.

zie, dagen komen.

Zie, dagen komen.....

Jeremia 30 : 3; 31 : 27, 31, 38.

Profeten zoeken niet zoozeer het einde als den einder.

Men heeft zoo vaak van hen gezegd, dat zij het einde zoeken, en dat hun grootste loon hun zou gegund mogen heeten, indien zij een voor-spelling aangaande de toe-komende dingen hadden kunnen spreken met gezag. Zoo sterk werkt deze voorstelling aangaande het loon eens profeten op de geesten in, dat men een profet te sterker, en 'n profetie te werkzamer en te dierbaarder acht, naarmate de inhoud van een bepaalde profetenspreuk meer naar voren in den tijd kan geschoven worden. Hoe dichter de profetie in zijn voorspellen naar het einde der dagen, op de laatste bedeeing, naar wat niet vóór, doch achter den drempel ligt, die Oud Verbond van Nieuw komt scheiden, hoe mooier plekje hij krijgen moet in de eere-galerij der godsgezanten. Het einde..... toon ons het einde, en wij zullen u, profet des Allerhoogsten, zeggen, hoe ver zij in de gunst van God anderen hebt mogen vóór gekomen zijn.

Doch deze lof is niet betamelijk. Omdat hij niet zich richt naar het loon, dat God aan zijn profeten gunst.

Hun grootste loon is immers niet, dat zij een einde, doch dat zij den einder wijzen. De einder is zoo iets als wat de grieken noemen: horizon.

De horizon, dat is de grens van ons gezichtsveld. Hij is die — denkbeeldige — lijn, of curve, die voor onze oogen den bodem, waarop wij staan, dat is: de aarde, afgrenst, omdat aan den anderen kant van die „lijn” „terreinen” liggen, die ons oog evenmin doorzoeken als onze voet betreden kan.

Maar het verschil is duidelijk. Wie het einde wijst, die wijst maar één kant uit: naar voren, naar waar de zon ondergaat. Maar wie naar den einder wijst, die wijst alle kanten uit: naar voren en naar achteren. Naar waar de zon ondergaat, doch ook naar waar zij opgaat. En waar beginningen en beginselen te wijzen zijn.

Nu, toen de oogen van Jeremia den einder zochten, toen liet de Geest hem zien, wat na de dagen-van-heden aanstonds volgen zou. Een balling ziet al héél ver, als hij wat aan de andere zijde van de scheidslijn tusschen ballingschap en vrijheid ligt, vaag kan onderkennen. Zeggen we „vaag”, dan bedoelen we niet: onzeker, maar: zonder scherpe distinctie van wat achter den horizon-van-vandaag in het daarna komende veld-van-tijd-en-ruimte toch nog werkelijk zal te onderscheiden zijn. Te onderscheiden, maar zonder, dat het te scheiden wezen zal. Want het beginsel, dat is aan den einder. Het nieuwe begin. De nieuwe zonsopgang. En hoe veel nu achter dien einder komt, dat weet niemand. Maar de profet weet wel: het beginsel werkt dóór.

Dus spreekt Jeremia in de door ons geciteerde hoofdstukken 30 en 31 over wat geschieden zal na de ballingschap. Is Israël in nood? Er zal verlossing komen, Gods goedheid is zeer groot.

Begint die verlossing pas in een andere wereld? In een nieuwe dimensie? Op een schoongeveegde aarde? In een Nieuw Testament, dat na zooveel jaren, of jaar-weken, wel-geteld, aan zal breken?

O neen.

Het nieuwe, dat Jeremia ziet komen, dat breekt zich baan in en door de katastrofale verlossing, die Jahwe zal geven, als Hij zijn ballingen weer heenleidt

naar 't beloofde land. Wat Hij daarin en alsdan zal werken, dat zal natuurlijk dóór-werken. Hoe lang, vraagt u? Vraag dat niet meer: wie weet de einde? Nu te meten van wat achter den einder ligt, achter den horizon van heden? Het zal doorwerken tot den tijd, waarin het heil zal komen tot de volken, den dag, dien men later noemen zal: den dag van 't Nieuwe Testament. Het zal óók doorwerken tot aan de parousie van Vorst Messias, eenmaal komende, na lijden, in heerlijkheid. Het zal doorwerken tot in alle eeuwigheid. Wat zou níét door-werken, wat God principieel komt werken? Maar het begint al dadelijk na de ballingschap. Naar de gelegenheid van dien tijd. Het zet zich voort tegen en ook na den tijd van de aankomende filistijnen, tyriërs en mooren, den dag van 't Nieuwe Testament. En het werkt eeuwig na. Maar het werkt telkens naar de gelegenheid des tijds, die na dien horizon zal liggen. En het zal eenmaal werken naar de gelegenheid der eeuwigheid, die voor het geloof wenkt achter de laatste horizonen, die de laatste profeten en getuigen zullen afzoeken. Ook dat nieuwe verbond, waarvan ons hoofdstuk 31 spreekt, komt dus al vóór het dusgenaamde Nieuwe Testament. En het zal daarna door-werken, naar de gelegenheid van den tijd, die daarmee aanbreekt.

Zie, de dagen komen! Achter den horizon ligt wat nieuws. Chedasjah.¹⁾

Wat ligt er achter dien horizon?

Vrijheid, merdeka, maar dan ééne, die evangelisch wordt geleid, en voor de kerk weer plaats maakt, in haar eigen land, en de revolutionairen, de rebellen, naakt uitstroopt (30 : 3). Verscheurde banden (8); rustig leven (10), en wraak over de „beesten” der wereld (11, 16); een nieuwe stad, waarin men wederom kan zingen (18, 19). En een eigen soevereïn, en zelfbeschikkingsrecht (21).

Dat begint dadelijk achter dien horizon. Maar 't kan nog wel wat duren, eer die eigen Souvereïn er is. Maar 't ligt al in 't verschiet, en 't een hangt met 't ander samen.

Zie, de dagen komen. Achter den horizon ligt wat nieuws. Chedasjah.

Wat ligt er achter dien horizon?

Zending (terzelfder tijd, 31 : 1), die vrucht draagt; en reünie (9) en een herstelde altaardienst (14), en volksherstel (17) en bekeering (19).

Zie, de dagen komen. Achter den horizon ligt wat nieuws. Chedasjah.

Wat ligt er achter dien horizon?

Herstelde vruchtbaarheid (naar de oude belofte) (27); wederopbouw (28), aanvaarding van individuele eigen verantwoordelijkheid (29).

Zie, de dagen komen. Achter den horizon ligt wat nieuws. Chedasjah.

Wat ligt er achter dien horizon?

Een nieuwe actie van Gods voorzienigheid (31) in de oude verbondshistorie, en tengevolge van die nieuwe krachttuizing Gods een parallelverschijnsel met de bekeering (van volk en individu) (19, 29). Niet meer een napraten van anderen (34), niet meer een afschuiven van de individuele verantwoordelijkheid op massa en clerus (33), maar een aanvaarding van Gods verbond, overeenkomstig de oude eischen.

Dat alles komt van „achter den einder”.

En het is één geheel.

En het voltrekt zich naar de gelegenheid van elken navolgenden tijd. En over het collectivum van de weer-gekeerde, vrijgemaakte kerk.

De van Babel vrijgemaakte kerk, na de ballingschap.

De van Joodsche binding vrijgemaakte kerk, na Pinksterfeest.

De van alle zonde en leed vrijgemaakte kerk na de parousie.

Maar voor die laatste voltrekt het zich naar de gelegenheid der eeuwigheid. En over een adaequaat gezilverd kerkcollectivum. Want alles komt naar de mate van zijn „bedeeing”.

K. S.

¹⁾ Een min of meer technische term uit het hebreuwsch: iets nieuws.

calvijn

OVER het dogma aangaande de WEDERGEBOORTE DER KINDEREN.

Soms staat men toch nog even te kijken. Zoo ik, toen ik in onze kerkbode uit het Noorden iets las over een uittaling van den synodocratischen ds Bouwmeester, den man, die dr Schippers ertoe bewogen heeft, te zeggen, dat men toch niet de synode (van '42-'44) behoefde af te wijzen; want de formule van voor wedergeboren houden was door haar, o wonderlijke ontdekking, niet beschouwd als een doops-, doch als een bejegeninganorm; hij koos den term „bejegeninganorm”, naar „bejegenen” is natuurlijk primair: doopen. Tenminste in het geval der kleine kinderen.

Nu, ds Bouwmeester schijnt een artikel geschreven te hebben, waarin hij tot eenige voorzichtigheid maant — een vermaan, dat men tot zijn dood toe zal kunnen volhouden. Maar in dit artikel — ik citeer genoemd orgaan — schrijft hij:

Ik weet wel, dat Calvijn reeds sprak van het „dogma aangaande de wedergeboorte der kinderen”, door hem vastgesteld (Dogma de infantum regeneratione) Inst. IV, 16, 26. En ook, dat de op hem volgende Gereformeerde theologen vasthielden aan de wedergeboorte bij de kleine kinderen. Maar zijn wij wel voldoende ingegaan op de kritische vragen, aangaande een beweerde scholastieke trek in de Geret. theologie, die men juist hier meent op te merken en die in strijd zou komen met wat de H. Schrift ons leert?

Tot zoover ds Bouwmeester.

Het laatste gedeelte van het citaat interesseert ons niet dezen keer. Wel het eerste. Daar staat zoo heel kalm, dat Calvijn een „dogma” heeft vastgesteld aangaande de wedergeboorte der kinderen. Bom. De inleidende woorden: „ik weet wel”, geven bovendien den duidelijksten indruk, dat ds Bouwmeester zeggen wil: op dit punt staat onze zaak (der synodocraten) natuurlijk wel vast, dáár hoeven we niet meer over te praten. Maar..... en wat dan verder volgt.

Ds Bouwmeester geeft dus, op zijn zachtst gezegd, den indruk, dat Calvijn het als een dogma, nog wel van hem zelf (!) beschouwt, dat de kinderen voor wedergeboren te houden zijn. Synode, wees gerust. Calvijn zou ook hebben geschorst, en zoo.

Heeft ds Bouwmeester ditmaal gelijk?

Ik geloof: ook dezen keer volstrekt niet. Hij citeert uit de Institutie IV, 16, 26. Daar zegt Calvijn, we volgen voor het gemak der lezers, de vertaling-Sizoo:

En ook al gaven wij hun (d.w.z. den bestrijders van den kinderdoop, K.S.) alles toe voor wat het verstaan van deze plaats (n.l. Christus' uitspraak: want derzulken is het koninkrijk der hemelen, K. S.) betreft, dan zullen ze daaraan toch niets kunnen ontleenen, indien ze niet eerst het leerstuk aangaande de wedergeboorte der kinderen, dat door ons reeds vastgesteld is, omvergeworpen hebben.

Tot zoover Calvijn, naar Sizoo's vertaling. Men kan den tekst, de (Schrift)plaats, door Calvijn hier bedoeld, vinden in Matth. 19 : 14, zooals door den franschen tekst der Institutie, (C. R. 4, 963) duidelijk wordt aangewezen, en ook blijkt uit het verband.

Leert Calvijn nu hier een wedergeboorte der kinderen, zoo maar als dogma in het algemeen: der kinderen?

Of verwijst hij naar zoo'n dogma?

Heelemaal niet.

Calvijn verwijst alleen maar naar 't dogma, dat ook de Dordtsche Leerregels hebben vastgesteld, toen zij spraken over de kleine kinderen, die God in hun prille jeugd uit dit leven wegneemt (D.L. I, 17).

Bewijs is gauw te leveren.

Slaan we de overeenkomstige plaats (Inst. IV, 16, 26) op in den zooeven aangehaalden franschen tekst (C. R. 4, 963), dan vinden we daar dit:

Et encore que nous leur concedions tout ce qu'ils demandent, si est leur illusion fautive, et prinse d'une fausse et folle raison, que les enfans ne peuvent entre regenezer: comme il appert de la deduction cy dessus traitée amplement: c'est, que sans la regeneration il n'y a nulle entrée au royaume de Dieu, ne pour les petits ne pour les grans. Or puis qu'il y en a de ceux qui decedent petits enfans, qui sont heritiers du royaume de Dieu, il s'ensuit bien qu'ils sont paravant regenezez. Le reste des choses signifiees a lieu en eux, au temps que le Seigneur aura dispose pour leur en donner la cognoissance.

We behoeven voor onze lezers, die de fransche taal niet verstaan, niet te vertalen wat hier staat. Genoeg is, dat Calvijn hier zegt:

a) de tegenstanders, die ik hier afwijs, beweren, dat kinderen NIET KUNNEN vernieuwd worden; maar dat is een valsche en dwaze redeneering;

[Dat zeggen alle vrijgemaakten ook: niemand ontkent dat God IN STAAT is, hoe dan ook, kleine kinderen te vernieuwen.]

b) hierboven hebben we uitvoerig aangetoond, dat niemand (klein of groot) zonder wedergeboorte het koninkrijk der hemelen binnenkomt;

c) er zijn kinderen die vroeg sterven. INDIEN DEZEN ERFGENAMEN DES EEUWIGEN LEVENS ZIJN, dan zal God hen wel op de een of andere voor ons onbegrijpelijke manier vernieuwen.

Tot zoover de zin van die fransche woorden. Daar blijft dus geen steek over van een „dogma” (in het algemeen) van de wedergeboorte der kinderen.

Ten overvloede wijzen we erop, zie C.R. 4, 963, dat in bovenbedoelde fransche coupure, achter de woorden:

.....il s'ensuit bien qu'ils (n.l. die UITVERKORENEN) kinderen, die God vroeg uit dit leven wegneemt) sont paravant regenezez.....

in de fransche editie van 1541 was ingelascht de passage, die eerst was weggelaten uit IV, 16, 21 ter plaatse, waar die passage in den latijnschen tekst, sedert 1539, en in alle andere fransche edities te vinden is.

¹⁾ Zie hieronder.